Я виступлю за правду

Олесь Павлович Бердник

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Згадки про Івана Хоменка

- Олесь Павлович Бердник

Олесь Павлович Бердник
Я виступлю за правду
Згадки про Івана Хоменка

Уперше я його зустрів на засіданнях секції молодого автора при Спілці письменників України. Синьоокий, кучерявий, запальний, — він хвилював майже кожну зустрічну дівчину чи молодицю: справжній картинний поет! Вірші у Івана Хоменка були розхристані, інколи навіть хаотичні, проте щось у них було щире, полум'яне, правдиве. А деякі рядки навіть Максим Рильський називав геніальними. Наприклад:

Я був голодний раз
в окопі на чужині.
Мені здалося в час нічний,
Що небо — миска темносиня,
А місяць — то вареник золотий.
Коли ж наївсь у спаленій долині
І ліг спочити в бур'яні,
То місяць нагадав любов мені,
А небо нагадало очі сині…

Пам'ятаю його останній прихід на збір молодих поетів. Головував Максим Тадейович. Іван попросив слова і почав читати поему. В ній було чимало ризикованих натяків на голод тридцять третього року, звучали націоналістичні мотиви. Рильський розгублено мовчав, а хтось з молодих запопадливо підхопився і почав критикувати Хоменка, назвавши його графоманом (щоб не торкатися політичних мотивів). Тоді Івана понесло. Він підхопився з місця і почав оповідати сон, який буцімто приснився йому. "Йду, — каже, — мимо Спілки і бачу, що там дають письменникам первач-самогонку. Першими у черзі стоять Бажан, Тичина, Рильський, Нагнибіда тощо, а в кінці черги притулився Тарас Григорович. Я питаю: — Чому це ви, Тарасе Григоровичу, стоїте ззаду? А він: — Ніяково мені пертися в перші ряди. Хай вже вони — молодші, енергійніші! А я йому: — Е ні! Так не буде! Тарасе Григоровичу, ставайте на перше місце, я — за вами, а Тичини, Бажани та іже з ними — назад к бісовій матері".

Що тут зчинилося! Всі скочили з місця, почали лаяти Івана. А Рильський лише мовчки сидів і лукаво посміхався: Хоменко вискочив на середину кімнати і патетично крикнув: "Сюда я

больше не ездок, пойду искать по свету, где оскорбленному есть чувству уголок. Карету мне, карету!"

— Чорного ворона тобі! — озвався хтось з кутка.

То було пророцтво. Напевно хтось доповів, куди треба, про небезпечного поета, і Криворізьке управління МДБ запроторило Івана на 25 років туди, де Макар телят пасе. Це був 49-й рік. Саме годі і я потрапив у буцегарню. З таким же обвинуваченням: антирадянська пропаганда.

Вдруге ми зустрілися в Карагандинському таборі. Це був 53-й рік. Вже помер Сталін, в'язні схвильовано чекали змін. Хоменко натхненно писав вірші — сотні, тисячі рядків. Деякі з них запам'ятовувалися на льоту, як народна пісня,

В полі казахстанському
Поміж бур'яном
Йшла дніпровська чаєчка
З раненим крилом.
А навколо ятрилась
Синя далина.
Ой стомила ж чаєчку
Спека вогняна.
Із-за гір прилинули
Буревії злі.
Кров сушили макову
В неї на крилі.
По піску гарячому.
Наче по вогні,
Розсівала чаєчка
Слізоньки дрібні.
Говорила, плачучи:
— Без води помру…
Без тії, що котиться
По Святім Дніпру…

Так просто й болісно відобразилася страшна доля України в поетовому серці. Іван розповів, як його біля двох років тримали в табірному "дурдомі", забороняючи писати вірші. Він знайшов вихід: писав милом на матраці, вивчав напам'ять, стирав і знову писав. Так була створена поема "Богдан Хмельницький" (десятки тисяч рядків), а також драма "Смерть Сталіна".

В 55-му році нас звільнили. В 55-58-х дещо почали друкувати. Вийшла перша Іванова книжка "Дуби не хиляться". Проте визначальні поезії не могли з'явитися друком, не зважаючи на "відлигу". А згодом сталося непоправне: Хоменка заарештували

вдруге, коли він лікувався в Трускавці. Занадто відверті були його розмови про самостійну Україну, про тиранію КДБ, про страшне минуле рідного народу.

Тримали його півроку. При арешті вилучили поеми — "Богдан Хмельницький" і "Смерть Сталіна". Максим Рильський взяв поета на поруки. Літературний доробок не повернули. Свідчу, що поема "Богдан Хмельницький" перевершує все, що пишеться нині про трагедію України. Мені здається, що Служба Безпеки України могла б розшукати доробок Івана Хоменка в архівах, аби читацький загал вітчизни познайомився з унікальним поетом сучасності. Поетом-страдником, поетом-предтечею Соборної України.

Щасливої дороги тобі, Іване на полях Небесної України!..

Мабуть, там ти таки знайдеш небесне кохання, про яке так довго мріяв тут, на Землі…